

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

M. Tvllii Ciceronis Epistolae

Cicero, Marcus Tullius

Halae Magdebvrgicae, MDCCLVII.

VD18 12794317

Liber Tertivs.

urn:nbn:de:gbv:45:1-17061

M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLARVM

AD

QVINTVM FRATREM,
LIBER TERTIVS.

I ARGVMENTVM.

In prædiis Quinti se fuisse, & quædam ibi, in primis in edificandi ratione, correxisse, constituisse commemorat, & ad tres epistolas e Gallia a Quinto acceptas de variis rebus respondet; simul quædam de rebus Romanis perscribit.

MARCVS Q. FRATRI, S.

EGO ex magnis caloribus (non enim meminimus majores) in Arpinati summa cum amœnitate fluminis me refeci ludorum diebus, Philotimo tribulibus commendatis. In Arcano a. d. IIII idus Sept. fui. ibi Messidium cum Philoxeno, aquamque, quam ii ducebant non p. longe a villa, belle sane fluentem vidi, præsertim maxima
³¹⁸
^{a.} ficitate: uberiolemque aliquanto sese collecturos esse dicebant. apud Herum recte erat. In Manliano offendi Diphilum Diphilo tardiolem. sed tamen nihil ei restabat præter balnearia, & ambulationem, & aviarium. Villa mihi valde placuit, propterea quod summam dignitatem pavementata porticus habebat: quod mihi nunc denique apparuit, posteaquam & ipsa tota patet, & columnæ politæ sunt. Totum in eo est (quod mihi erit curæ,) tectorium ut concinnum sit. pavimenta recte fieri videbantur. camaras quasdam non probavi, mutarique jussi. Quo loco in porticu te scribere ajunt ut atriolum fiat, mihi, ut est, magis placebat. neque enim satis loci esse videbatur atriolo: neque fere solet, nisi in his ædificiis fieri, in quibus est atrium majus: nec habere poterat adjuncta cubicula, & ejusmodi membra. nunc hoc vel honestate testudinis, vel
 valde

valde boni æstivum locum obtinebit a). tu tamen si aliter
 sentis, rescribe quam primum. In balneariis, assa in alte-
 rum apodyterii angulum promovi, propterea quod ita
 erant posita, ut eorum vaporarium, ex quo ignis erum-
 pit, esset subjectum cubiculis. subgrande cubiculum autem,
 & hibernum altum valde probavi, quod & ampla erant,
 & loco posita ambulationis uno latere, eo, quod est pro-
 ximum balneariis. Columnas neque rectas, neque e re-
 gione Diphilus collocarat. eas scilicet demolietur. aliquan-
 do perpendiculo, & linea discet uti. Omnino spero paucis
 mensibus opus Diphili perfectum fore. curat enim dili-
 gentissime Cæsius, qui tum mecum fuit. Ex eo loco re-
 cta Vitularia via profecti sumus in Fufidianum fundum,
 quem tibi proximis nuntiis Arpini de Fufidio H-S cccrccc b).
 emeramus. Ego locum æstate umbrosiorem vidi numquam;
 permultis locis aquam profluentem, & eam uberem. Quid
 quæris? Jugera L prati Cæsius irrigaturum facile te arbi-
 trabatur. Equidem hoc, quod melius intelligo, affirmo,
 mirifica suavitate te villam habiturum, piscina, & salienti-
 bus additis, palæstra, & silva viridicata. Fundum audio
 te hunc Bovillanum velle retinere. de eo quid videatur,
 ipse constitues. Calvus ajebat, aqua dempta, & ejus aquæ
 jure constituto, & servitute fundo illi imposita, tamen nos
 pretium servare posse, si vendere vellemus. Messidium
 mecum habui. is se ternis nummis in pedem tecum trans-
 egisse dicebat: sese autem mensum pedibus ajebat passu-
 um IV CIO. mihi plus visum est. sed præstabo, sumptum nus-
 quam melius posse poni. Chilonem arcessieram Venafro,
 sed eo ipso die quattuor ejus conservos, & discipulos Ve-
 nafri cuniculus oppresserat. Idibus Sept. in Laterio fui.
 viam perspexi, quæ mihi ita placuit, ut opus publicum
 videretur esse, præter CL pass. sum enim ipse mensus ab eo
 ponticulo, qui est ad Furinæ b), Satricum versus. eo loco
 R r r 3 pul-

a) Manutius conjiciebat: Nunc hoc vel æstate restudinis, vel hieme æsti-
 vum locum obtinebit.

b) F. Urfinus malebat: Forinæ, probante F. Junio.

pulvis, non glarea injecta est: & mutabitur: & ea viæ pars valde acclivis est. sed intellexi aliter duci non potuisse, præsertim cum tu neque per Locustæ, neque per Varronis velles ducere. Veluinus ante suum fundum prope munierat. Locusta non attigerat: quem ego Romæ aggrediar, & ut arbitror, commovebo: & simul M. Taurum, quem tibi audio promississe, qui nunc Romæ erat, de aqua per fundum ejus ducenda rogabo. Nicephorum, villicum tuum, sane probavi: quæsi vique ex eo, ecquid ei de illa ædificatiuncula Laterii, de qua mecum locutus es, mandavisses.

³¹⁹
^{a.} tum is mihi respondit, se ipsum ejus operis H-S XVI conductorem fuisse: sed te postea multa addidisse ad opus, nihil ad pretium: itaque id se omisisse. Mihi hercule valde placet, te illa, ut constituebas, addere: quamquam ea villa, quæ nunc est, tamquam philosophia *c)* videtur esse, quæ objurget ceterarum villarum insaniam. Verumtamen illud additum delectabit. Topiarium laudavi: ita omnia convestit hedera, qua basim villæ, qua intercolumnia ambulationis; ut denique illi palliati topiariam facere videantur, & hederam vendere. jam ἀποδυνησῶ nihil aliud, nihil muscosius. Habes fere de rebus rusticis. Urbanam expolitionem urget ille quidem, & Philotimus, & Cincius: sed etiam ipse crebro interviso: quod est facile factu. Quamobrem ea te ³ cura liberatum volo. De Cicerone quod me semper rogas, ignosco equidem tibi, sed tu quoque mihi velim ignoscas. Non enim concedo tibi, plus ut illum ames, quam ipse amo. Atque utinam his diebus in Arpinati, quod & ipse cupierat, & ego non minus, mecum fuisset. Quod ad Pomponiam: si tibi videtur, scribas velim, cum aliquo exhibimus, eat nobiscum, puerumque ducat. clamores efficiam, si eum mecum habuero otiosum. nam Romæ respirandi non est locus. Id me scis antea gratis tibi esse pollicitum. Quid nunc putas tanta abs te mihi mercede proposita? Venio nunc ad tuas litteras: quas pluribus epistolis accepi, dum sum in Arpinati. nam mihi uno die tres sunt

c) Faërnus & Malasp. *philosophia*.

sunt redditæ, & quidem, ut videbantur, eodem abs te datæ tempore: una pluribus verbis, in qua primum erat, quod antiquior dies in tuis fuisset adscripta litteris, quam b. in Cæsaris. Id facit Oppius nonnumquam necessario, ut, cum tabellarios constituerit mittere, litterasque a nobis acceperit, aliqua re nova impediatur, & necessario ferius, quam constituerat, mittat: neque nos datis jam epistolis diem commutari curemus. Scribis de Cæsaris summo in nos amore. hunc & tu fovebis, & nos, quibuscumque poterimus, rebus augebimus. De Pompejo, & facio diligenter, & faciam quod mones. Quod tibi mea permissio mansionis tuæ grata est, id ego summo meo dolore, & desiderio, tamen ex parte gaudeo. In Hippodamis, & nonnullis aliis arcessendis, quid cogites, non intelligo. Nemo istorum est, quin abs te munus, fundi suburbanum instar, expectet. Trebatium vero meum quod isto admisceas *d*), nihil est. Ego illum ad Cæsarem misi, quia mihi jam satisfecit, si ipsi minus, præstare nihil debeo: teque item ab eo vindico, & libero. Quod scribis te a Cæsare quotidie plus diligi, immortaliter gaudeo. Balbum vero, qui est istius rei (quemadmodum scribis) adjutor, in oculis fero. Trebonium meum a te amari, teque ab illo, pergaudeo. De tribunatu quod scribis, ego vero nominatim petivi Curtio, & mihi ipse Cæsar nominatim Curtio paratum esse rescripsit, meamque in rogando reverentiam objurgavit. Si cui præterea petiero (id quod etiam Oppio dixi, ut ad illum scriberet) facile patiar mihi negari, quoniam illi, qui sibi molesti sunt, sibi negari a me non facile patiantur. Ego Curtium (id quod ipsi dixi) non modo rogatione, sed etiam testimonio tuo diligo, quod litteris tuis studium illius in salutem nostram facile perspexi. De Britannicis rebus cognovi ex tuis litteris nihil esse, nec quod metuamus, nec quod gaudeamus. De publicis negotiis, quæ vis ad te Tironem scribere,

Rr f 4

bere,

d) F. Junius e MS. reposuit: *admittas* i. e. aditum ad Cæsarem & eius benevolentiam præstes.

bere, negligentius ad te ante scribebam, quod omnia, mi-
 4 nima, maxima, ad Cæsarem mitti sciebam. Rescripsi epi-
 stolæ maximæ. Audi nunc de minuscula: in qua primum
 est de Clodii ad Cæsarem litteris, in quo Cæsaris consilium
 probo, quod tibi amantissime petenti veniam non dedit,
 uti ullum ad illam Furiam verbum rescriberet. Alterum
 est de Calventi Marii oratione. quod scribis, miror: tibi
 placere, me ad eum e) rescribere, præsertim cum illam
 nemo lecturus sit, si ego nihil rescripsero, meam in illum
 pueri omnes, tamquam dictata, perdiscant. Libros meos,
 quos exspectas, inchoavi: sed conficere non possum his
 diebus. Orationes efflagitatas pro Scauro, & pro Plan-
 cio absolvi. Poëma ad Cæsarem, quod composueram, in-
 cidi. Tibi quod rogas, quoniam ipsi fontes jam siccant,
 siquid habebo spatii, scribam. Venio ad tertiam. Balbum
 quod ais mature Romam bene comitarum esse venturum,
 mecumque assidue usque ad id. Majas futurum, id mihi
 pergratum, perque jucundum erit. Quod me in eadem
 epistola, sicut sæpe antea, cohortaris ad ambitionem, & ad
 laborem, faciam equidem. sed quando vivemus? Quarta
 epistola mihi reddita est Id. Sept. quam a. d. III Id. Sext.
 ex Britannia dederas. In ea nihil sane erat novi, præter
 Erigonam: quam si ab Oppio accepero, scribam ad te quid
 sentiam. nec dubito, quin mihi placitura sit. Et, quod
 præterii, de eo, quem scripsisti de Milonis plausu scripsis-
 se ad Cæsarem: ego vero facile patior ita Cæsarem existi-
 mare, illum quam maximum fuisse plausum: & prorsus
 ita fuit: & tamen ille plausus, qui illi datur, quodammo-
 b. do nobis videtur dari. Reddita est etiam mihi pervetus
 epistola, sed sero allata, in qua de æde Telluris, & de
 porticu Catuli me admones. sit utrumque diligenter. ad
 Telluris quidem etiam tuam statuam locavi. Item de hor-
 tis, quod me admones: nec fui unquam valde cupidus, &
 nunc domus suppeditat mihi hortorum amœnitatem. Ro-
 mam

e) Faërnus: ad eam, probante Malaspina.

mam cum venissem a. d. XIII kal. Octob. absolutum offendi in ædibus tuis tectum: quod supra conclavia non placuerat tibi esse multorum fastigiorum: id non f) honeste vergit in tectum inferioris porticus. Cicero noster, dum ego absum, non cessavit apud rhetorem. De ejus eruditione quod labores, nihil est, quoniam ingenium ejus nostri: studium ego video. cetera ejus suscipio, ut me putem præstare debere. Gabinium tres adhuc factiones postulant: L. Lentulus, flaminis filius, qui jam de majestate postulavit. Ti. Nero cum bonis subscriptoribus: C. Memmius tribunus plebis cum L. Capitone. ad urbem accessit a. d. XII kal. Octobr. nihil turpius, nec desertius. sed his judiciis nihil audeo confidere. Quod Cato non valebat, adhuc de pecuniis repetundis non erat postulatus. Pompejus a me valde contendit de reditu in gratiam: sed adhuc nihil profecit: nec, si ullam partem libertatis tenebo, proficiet. Tuas litteras vehementer exspecto. Quod scribis te audisse in candidatorum consularium coitione me interfuisse, id falsum est. ejusmodi enim pactiones in ea coitione factæ sunt, quas postea Memmius patefecit, ut nemo bonus interesse debuerit: & simul mihi commitendum non fuit, ut his coitionibus interesssem, quibus Messala excluderetur; cui quidem vehementer satisfacio rebus omnibus: ut arbitror, etiam Memmio. Domitio p. ipsi multa jam feci, quæ voluit, quæque a me petivit. Scaurum beneficio defensionis valde obligavi. adhuc erat valde incertum, & quando comitia, & qui consules futuri essent. Cum hanc jam epistolam complicarem, tabellarii a vobis venerunt a. d. XI kal. Sept. vicesimo die. O me sollicitum! quantum ego dolui in Cæsaris suavissimis litteris! sed quo erant suaviores, eo majorem dolorem illius ille casus afferebat. Sed ad tuas venio litteras. Primum tuam reman- sionem etiam atque etiam probo, præsertim cum, ut scribis, cum Cæsare communicaris. Oppium miror quidquam

R r r 5 cum

f) omnes edd. nunc habent.

cum Publilio: mihi enim non placuerat. Quod interiore epistola scribis, me idib. Sept. Pompejo legatum iri: id ego non audivi, scripsique ad Cæsarem, Vibullium Cæsaris mandata de mea mansione ad Pompejum pertulisse, nec ad Oppium. quo consilio? quamquam Oppium ego tenui, quod priores partes Bibuli g) erant. cum eo enim coram Cæsare egerat, ad Oppium scripserat. Ego vero nullas δευτέρας Φροντίδας habere possum in Cæsaris rebus. ille mihi secundum te & liberos nostros ita est, ut sit pæne par. videor id iudicio facere. jam enim debeo: sed tamen amore sum incensus. Cum scripsssem hæc infima, quæ sunt mea manu, venit ad nos Cicero tuus ad cenam, cum Pomponia foras cenaret. dedit mihi epistolam legendam tuam, quam paullo ante acceperat, Aristophaneo modo, valde mehercule & suavem, & gravem: qua sum admodum delectatus. Dedit etiam alteram illam mihi, qua jubes, eum mihi esse affixum, tamquam magistro. Quam b. illum epistolæ illæ delectarunt? quam me? Nihil puero illo suavius, nihil nostri amanti. Hæc inter cenam Tironi dictavi, ne mirere alia manu esse. Annali litteræ tuæ pergratæ fuerunt, quod & curares de se diligenter, & tamen consilio severissimo juvares. P. Servilius pater, ex litteris, quas sibi a Cæsare missas esse dicebat, significat valde te sibi gratum fecisse, quod de sua voluntate erga Cæsarem humanissime, diligentissimeque locutus esses. Cum Romam ex Arpinati revertissem, dictum mihi est, Hippodamum ad te profectum esse. Non possum scribere, me miratum esse, illum tam inhumaniter fecisse, ut sine meis litteris ad te proficisceretur: illud scribo, mihi molestum fuisse. jam enim diu cogitaveram, ex eo, quod tu ad me scripseras, ut, si quid esset, quod ad te diligentius perferri vellem, illi darem: quod mehercule hisce litteris, quas vulgo ad te mitto, nihil fere scribo, quod si in alicujus manus incidit, moleste ferendum sit. Miracio me, & Salvio,
& La-

g) P. Manutius malebat: *Vibullii.*

& Labeoni reservabam. Labeo aut tarde proficiscetur, aut hic manebit. Hippodamus ne nunc quidem, quid velim, rogavit. T. Pinarius amabiles ad me de te litteras mittit: se maxime litteris, sermonibus, cenis denique tuis delectari. Is homo semper me delectavit: fraterque ejus mecum est multum. quare, ut instruisti, complectere adolescentem. Quod multos dies epistolam in⁷ manibus habui, propter commorationem tabellariorum, ideo multa conjecta sunt, aliud alio tempore, velut hoc. T. Anicius mihi sæpe jam dixit, sese tibi, suburbanum siquod invenisset, non dubitaturum esse emere. In ejus sermone ego utrumque soleo admirari; & te de suburbano emendo, cum ad illum scribas, non modo ad me non scribere, sed etiam aliam in sententiam scribere; & cum ad illum scribas, nihil te recordari de se, de epistolis illis, quas in Tusculano ejus tu mihi ostendisti, nihil de præceptis Epicharmi, γνῶθι, πῶς ἄλλω κέχρηται; totum denique vultum, animum, sermonem ejus: quemadmodum conjicio, quasi. Sed hæc tu videris. De suburbano, cura, ut sciam, quid velis: & simul nequid ille turbet, vide. Quid præterea? Quid? etiam. Gabinius a. d. IIII kal. Octobr. noctu in urbem introivit: & hodie H. VIII, cum edicto C. Alfi de majestate eum adesse oporteret, concursu magno, & odio universi populi pæne afflictus est. nihil illo turpius. proximus tamen est Piso. itaque mirificum ἐμβόλιον cogito in secundum librorum meorum includere, dicentem Apollinem in concilio deorum, qualis reditus duorum imperatorum futurus esset: quorum alter exercitum perdidisset, alter vendidisset. Ex Britannia Cæsar ad me kal. Sept. dedit litteras: quas ego accepi a. d. IIII kalend. Octobr. satis commodas de Britannicis rebus: quibus, ne admirer, quod a te nullas acceperim, scribit, se sine te fuisse, cum ad mare accesserit. Ad eas ego ei litteras nihil rescripsi, ne gratulandi quidem causa, propter ejus luctum. Te oro etiam atque etiam, mi frater, ut valeas.

ARGV-

Gabinium redeuntem in urbem, in Senatu male vexatum, & a Memmio tribuno pl. ad populum male tractatum esse, ac de iudicio ejus proxime futuro, commemorat. Deinde qui de ambitu rei sint, quæ comitiorum spes sit, demonstrat.

MARCVS Q. FRATRI, S.

A. d. VI id. Octob. Salvius Ostiam vesperi navi profectus erat cum iis rebus, quas tibi domo mitti volueras. Eodem die Gabinium ad populum luculente calefecerat Memmius, sic, ut Calidio verbum facere pro eo non licuerit. Postridie autem ejus diei, qui erat tum futurus, cum hæc scribebam ante lucem, apud Catonem erat divigatio in Gabinium futura inter Memmium, & Ti. Neronem, & C. & L. Antonios, M. F. Putabamus fore, ut Memmio daretur, etsi erat Neronis mira contentio. Quid quæris? probe premitur, nisi noster Pompejus, diis, hominibusque invitis, negotium everterit. Cognosce nunc hominis audaciam, & aliquid in republica perditâ delectare. Cum Gabinius, quacumque veniebat, triumphum se postulare dixisset, subitoque bonus imperator noctu in urbem, hostium plane, invasisset, in senatum se non committebat. Interim ipso decimo die, quo ipsum oportebat hostium numerum, & militum renuntiare, in re hæsit *b*), summa infrequentia. cum vellet exire, a consulibus retentus est: introducti publicani. Homo undique actus, cum a me maxime vulneraretur, non tulit, & me trementi voce exfulem appellavit. Hic, o dii! nihil unquam honorificentius nobis accidit. consurrexit senatus cum clamore ad unum, sic, ut ad corpus ejus accederet: pari clamore, atque impetu publicani. Quid quæris? omnes, tamquam si tu esses, ita fuerunt. Nihil hominum fermone foris clarius. Ego tamen teneo ab accusando vix mehercule: sed tamen teneo, vel quod nolo cum Pompejo pugnare (satis est quod instat de Milone) vel quod iudices nullos habemus. ἀποτενγμα formido. addo etiam malivolentiam hominum:

b) Lipsius & Guilielmus malebant: mire hæsit.

minum: & timeo, ne illi, me accusante, aliquid accidat: nec despero rem, & sine me, & nonnihil per me, confici posse. De ambitu postulati sunt omnes, qui consulatum petunt: a Memmio, Domitius: a Q. Curtio, bono & erudito adolescente, Memmius: a Q. Pompejo, Messala: a p. Triario, Scaurus. Magno res ⁱ⁾ in motu est: propterea ³²³ quod aut hominum, aut legum interitus ostenditur. Opera ^{a.} datur, ut iudicia ne fiant. Res videtur spectare ad interregnum. Consules comitia habere cupiunt: rei nolunt, & maxime Memmius, quod Cæsaris adventu, sperat se futurum consulem. sed mirum in modum jacet. Domitius cum Messala certus esse videbatur. Scaurus refrixerat. Appius sine lege Curiata confirmat se Lentulo nostro successurum: qui quidem mirificus illo die (quod pæne præterii) fuit in Gabinium: accusavit majestatis, nomina data, cum ille verbum nullum. Habes forensia. Domi recte, & ipsa domus a redemptoribus tractatur non indiligenter. Vale.

ARGUMENTVM.

3

De rebus domesticis nonnulla: desiderium litterarum a Quinto: Comitiorum dilationes: Gabinius de ambitu reus: & Ciceronis Q. filii in rhetore audiendo diligentia.

MARCUS Q. FRATRI, S.

OCCVPATIONVM mearum tibi signum sit librarii manus. Diem scito esse nullum, quo die non dicam pro reo. ita, quidquid conficio, aut cogito, in ambulationis fere tempus confero. negotia nostra sic se habent. Domestica vero, ut volumus. Valent pueri, studiose discunt, diligenter docentur, & nos, & inter se amant. Expolitiones utriusque nostrum sunt in manibus: sed tua ad perfectum jam res rustica ^{k)} Arcani, & Laterii. Præterea de aqua, & via nihil prætermisi quadam epistola, quin enucleate ad te perferberem. sed me illa cura sollicitat, angitque vehementer, quod dierum jam amplius L intervallo nihil a te,
nihil

ⁱ⁾ Pall. Codd. & vet. ed. magna res.

^{k)} Manuius e vet. Cod. vestigiis: perfectum. Jam res rusticas.

nihil a Cæsare, nihil ex istis locis, non modo litterarum, sed
 b. ne rumoris quidem affluxit. Me autem jam & mare istuc,
 & terra sollicitat: neque desino (ut sit in amore) ea, quæ
 minime volo, cogitare. Quare non equidem jam te rogo,
 ut ad me de te, de rebus istis scribas (numquam enim, cum
 potes, prætermittis) sed hoc te scire volo, nihil fere um-
 quam me sic expectasse, ut, cum hæc scribebam, litteras
 tuas. Nunc cognosce ea, quæ sunt in republica. Comi-
 tiorum quotidie singuli dies tolluntur obnuntiationibus,
 magna voluntate bonorum omnium: tanta invidia sunt
 consules propter suspicionem pactorum a candidatis præ-
 miorum. Candidati consulares quattuor, omnes rei, causæ
 sunt difficiles: sed enitemur, ut Messala noster salvus sit:
 quod est etiam cum reliquorum salute conjunctum. Ga-
 binium de ambitu reum fecit P. Sulla, subscribente privigno
 Memmio, fratre Cæcilio Sullæ filio. Contra dixit L. Tor-
 quatus. omnibusque libentibus non obtinuit. Quæris,
 quid fiat de Gabinio? sciemus de majestate triduo: quo
 quidem in judicio odio premitur omnium generum: maxi-
 me testibus cæditur: accusatoribus frigidissimis uritur: con-
 silium, varium: quæstor, gravis, & firmus, Alfius; Pom-
 pejus, vehemens in iudicibus rogandis. Quid futurum sit,
 nescio: locum tamen illi in civitate non video: animum
 præbeo ad illius perniciem, moderatum; ad rerum even-
 tum, lenissimum. Habes fere de omnibus rebus. Unum
 illud addam. Cicero tuus, nosterque summo studio est
 Pæonii sui rhetoris, hominis, opinor, valde exercitari, &
 boni. sed nostrum instituendi genus esse paullo eruditius,
 & *ῥητικώτερον*, non ignoras. Quare neque ego impediri
 Ciceronis iter, atque illam disciplinam volo, & ipse puer
 magis illo declamatorio genere duci, & delectari videtur. in
 p. quo quoniam ipsi quoque fuimus, patiamur illum ire nostris
 324 itineribus; eodem enim perventurum esse confidimus. sed
 a. tamen, si nobiscum eum rus aliquo eduxerimus, in hanc
 nostram rationem, consuetudinemque inducemus. Magna
 enim nobis a te proposita merces est, quam certe nostra cul-
 pa

pa numquam minus assequemur. Quibus in locis, & qua spe hiematurus sis, ad me quam diligentissime scribas velim. Vale.

ARGUMENTVM.

4

De Gabinio propter accusatoris & subscriptorum infantiam absoluto perscribit, & quare nec eum accusarit, nec defendarit, sed tantum testimonium contra eum dixerit, ostendit: denique de rebus domesticis quadam addit.

MARCUS Q. FRATRI, S.

GABINIUS absolutus est. omnino nihil accusatore Lentulo, subscriptoribusque ejus infantius: nihil illo consilio fordidius. sed tamen nisi incredibilis contentio, & preces Pompeji, dictaturæ etiam rumor, plenus timoris fuisset, ipsi Lentulo non respondisset, qui tum illo accusatore, illoque consilio sententiis condemnatus sit xxxii, cum lxx tulissent. Est omnino tam gravi fama hoc judicium, ut videatur reliquis judiciis periturus, & maxime de pecuniis repetundis. Sed vides nullam esse rempublicam, nullum senatum, nulla judicia, nullam in nullo nostrum dignitatem. Quid plura de iudicibus? duo prætorii federunt, Domitius Calvinus; is aperte absolvit, ut omnes viderent: & Cato; is diruptis tabellis *a*) de circulo se subduxit, & Pompejo primus nuntiavit. Ajunt nonnulli, Sallustius item, me oportuisse accusare. Iis ego iudicibus committerem? Quid essem, si me agente, esset elapsus? Sed me alia moverunt. Non putasset sibi Pompejus de illius salute, sed de sua dignitate mecum esse certamen: in urbem intrasset: ad inimicitias res venisset: cum Æternino Samnite Pacidianus comparatus viderer, auriculam fortasse mordicus abstrulisset. cum Clodio quidem certe rediisset in gratiam. Ego vero meum *b*. consilium (si præsertim tu non improbas) vehementer approbo. Ille, cum a me singularibus meis studiis ornatus esset, cumque ego illi nihil deberem, ille mihi omnia: tamen in republica me a se dissentientem non rulit, (nihil dicam gravius)

a) Gruchius emendabat: diribitis: Sigonius: direntis. F. Junius: diruptis.

vius) & minus potens eo tempore, quid in me florentem posset, ostendit. nunc, cum ego ne curem quidem multum posse, res quidem publica certe nihil possit, unus ille omnia possit, cum illo ipso contenderem? sic enim faciendum fuisset. Non existimo te putare, id mihi fuscipiendum fuisse. Alterutrum, inquit idem Sallustius, defendisses: idque Pompejo contendenti dedisses. etenim vehementer orabat. lepidum amicum Sallustium, qui mihi aut inimicitias putet periculosas subeundas fuisse, aut infamiam sempiternam. Ego vero hae mediocritate delector: ac mihi illud jucundum est, quod, cum testimonium secundum fidem, & religionem gravissime dixissem, reus dixit, si in civitate licuisset sibi esse, mihi se satisfacturum: neque me quidquam interrogavit. De versibus, quos tibi a me scribi vis, deest mihi quidem opera, quæ non modo tempus, sed etiam animum vacuum ab omni cura desiderat: sed abest etiam ἐνθροιατμός. non enim sumus omnino sine cura venientis anni: etsi sumus sine timore. Simul & illud (sine ulla mehercule ironia loquor) tibi istius generis in scribendo priores partes tribuo, quam mihi. De bibliotheca tua Græca supplenda, libris commutandis, Latinis comparandis, valde velim ista confici, præsertim cum ad meum quoque usum spectent. Sed ego, mihi ipsi ista per quem agam, non habebō. neque enim venalia sunt, quæ quidem placeant, & confici nisi per hominem, & peritum, & diligentem non possunt. Chrysippo tamen imperabo, & cum Tyrannione loquar. De fisco quid egerit Scipio, quæram. quod videbitur rectum esse, curabo. De Ascanione, tu vero, quod voles, facies: me nihil interpono. De suburbano quod non properas, laudo: ut tu habeas, horror. Hæc scripsi a. d. ix kalend. Novem. quo die ludi commitebantur, in Tusculanum proficiscens, ducensque mecum Ciceronem meum in ludum discendi, non lusionis. ea re non longius, quam vellem, quod Pomptino ad triumphum a. d. iiii non. Novemb. volebam adesse. etenim erit nescio quid negotioli. Nam Cato, & Servilius prætores prohibituros se minantur: nec, quid possint, scio. Ille enim & Appium con-

con-

consulem secum habebit, & prætores, & tribunos plebis. sed minantur tamen: in primisque ἀγὴ πρέων Q. Scævola. Cura, mi suavissime, & carissime frater, ut valeas.

ARGUMENTVM.

De libris de republica Sallustii monitu refingendis: de Caesaris erga se amore: de versibus scribendis excusatio: de reipublicæ statu conquestio: de Gabinio a se non defenso, & de suo in libris Quinto emendis studio.

MARCUS Q. FRATRI, S.

QUOD quæris, quid de illis libris egerim, quos, cum essem in Cumano, scribere institui: non cessavi, neque cesso: sed sæpe jam scribendi totum consilium, rationemque mutavi. Nam jam duobus factis libris, in quibus, novendialibus iis feriis, quæ fuerunt Tuditano & Aquilio consulibus, sermo est a me institutus Africani, paullo ante mortem, & Lælii, Phili, Manilii, Q. Tuberonis, & Lælii generorum Fannii, & Scævola: sermo autem in novem & dies, & libros distributus de optimo statu civitatis, & de optimo cive: sane texebatur opus luculenter, hominumque dignitas aliquantum orationi ponderis afferebat. hi libri cum in Tusculano ^{b.} mihi legerentur, audiente Sallustio: admonitus sum ab illo, multo majore auctoritate illis de rebus dici posse, si ipse loquerer de republica, præsertim cum essem non Heraclides Ponticus, sed consularis, & is, qui in maximis versatus in republica rebus essem. quæ tam antiquis hominibus attribuerem, ea visum iri ficta esse. oratorium sermonem in illis nostris libris, quod esset de ratione dicendi, belle a me removisse; ad eos tamen retulisse, quos ipse vidissem: Aristotelem denique, quæ de republica & præstante viro scribat, ipsum loqui. Commovit me, & eo magis, quod maximos motus nostræ civitatis attingere non poteram, quod erant inferiores, quam illorum ætas, qui loquebantur. Ego autem id ipsum tum eram secutus, ne in nostra tempora incurrens, offenderem quempiam. Nunc & id vitabo, & loquar ipse tecum, & tamen illa, quæ institueram, ad te, si Romam vene-

ro, mittam. Puto enim, te existimaturum, a me libros illos non sine aliquo meo stomacho esse relictos. Cæsaris amore, quem ad me perscripsit, unice delector: promissis iis, quæ ostendit, non valde pendeo: nec honores sitio, nec desidero gloriam: magisque ejus voluntatis perpetuitatem, quam promissorum exitum exspecto. vivo tamen in ea ambitione, & labore, tamquam id, quod non postulo, exspectem. Quod me de faciendis versibus rogas, incredibile est, mi frater, quam egeam tempore: nec sane satis commoveor animo ad ea, quæ vis, canenda. ὑποθέσεις vero ad ea, quæ ipse ego ne cogitando quidem consequor, tu, qui omnes isto eloquendi, & exprimendi genere superasti, a me petis? Facerem tamen, ut possem: sed (quod te minime fugit) opus est ad

p. poëma quadam animi alacritate, quam plane mihi tempora
 326 eripiunt. Abduco equidem me ab omni reipublicæ cura,
 a. dedoque litteris: sed tamen indicabo tibi, quod mehercule in primis te celatum volebam. Angor, mi suavissime frater, angor, nullam esse rempublicam, nulla judicia, nostrumque hoc tempus ætatis, quod in illa auctoritate senatoria florere debebat, aut forensi labore jactari, aut domesticis litteris sustentari. Illud vero, quod a puero adamaram,

„Αἰὲν ἀγριεύειν, καὶ ὑπέροχον ἔμμενοι ἀλλῶν,
 rotum occidisse: inimicos a me partim non oppugnatos, partim etiam esse defensos: meum non modo animum, sed ne odium quidem esse liberum: unumque ex omnibus Cæsarem esse inventum, qui me tantum, quantum ego vellem, amaret, aut etiam (sicut alii putant) hunc unum esse, qui vellet. Quorum tamen nihil est ejusmodi, ut ego me non multa consolatione quotidie leniam: sed illa erit consolatio maxima, si una erimus. nunc ad illa vel gravissimum accedit, tui desiderium. Gabinium si, ut Panfa putat oportuisse, defendissem, concidissem: qui illum oderunt (ii sunt toti ordines) propter quem oderunt, meipsum odisse cœpissent. Tenui me, ut puto, egregie, tantum ut facerem, quantum omnes viderent. Et in omni summa, ut mones, valde me ad otium, pacemque convertito. De libris, Tyrannio est cessator: Chry-

sippo

fippo dicam: sed res operosa est, & hominis per diligentis. Sentio ipse, qui in summo studio nihil assequor. De Latinis vero, quo me vertam, nescio: ita mendose & scribuntur, & veneunt: sed tamen quod fieri poterit, non negligam. Crebrius, ut ante ad te scripsi, Romæ est: & qui omnia adjurant, debere tibi valde renuntiant. Ab ærario puto confectum esse, dum absum.

ARGUMENTVM.

6 b.

Tragœdias a Quinto scriptas sibi mitti vult.

MARCVS Q. FRATRI, S.

QVATTVOR tragœdias XVI diebus absolvisse cum scribas, tu quidquam ab alio mutuaris? & κλέος m) quaeris, cum Electram & Troadem scripseris? Cessator esse noli: & illud γνῶθι σεαυτὸν, noli putare ad arrogantiam minuendam solum esse dictum, verum etiam ut bona nostra norimus. Sed & istas, & Erigonam mihi velim mittas. Habes duas n) epistolas proximas.

ARGUMENTVM.

7

Proluuiem ingentem fuisse scribit & epistolas promittit.

MARCVS Q. FRATRI, S.

ROMAE & maxime Appia ad Martis, mira proluvies. Crassipedis ambulatio ablata, horti, tabernæ plurimæ: magna vis aquæ usque ad piscinæ publicam. Viget illud Homeri,

„Ἡματ' ὄπωρινῶ, ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ
„Ζεὺς.

Cadit enim in absolutionem Gabinii

„Ὅτε δήγ' ἀνδρεςσι κοτεσσάμενος χαλεπαίνη,
„Οἱ βίη ἐν ἀγορῇ σκολιάς κρήνωσι θέμισας,
„Ἐκ δὲ δίκην ελαίσωσι, θεῶν ὅπιν ἐκ ἀλεγόντες.

Sed hæc non curare decrevi. Romam cum venero, quæ perspexero, scribam ad te, & maxime de dictatura: & ad Labienum, & ad Ligurium litteras dabo. Hanc scripsi antelucem,

Sss 2

ad

m) Junius ex Cod. MS. χείος.

n) Urfinus: ad duas.

ad lychnuchum ligneolum, qui mihi erat per jucundus, quod eum te ajebant, cum esses Sami, curasse faciendum. Vale, mi suavissime, & optime frater.

8

ARGVMENTVM.

De Caesaris amicitia & cautione in litteris dandis adhibenda: de spe Candidatorum consulatus: de Dictaturæ timore, & de Milonis ludis.

MARCVS Q. FRATRI, S.

SVPERIORI epistolæ quod respondeam, nihil est: quæ plena stomachi, & querelarum est: quo in genere alteram p. quoque te scribis pridie Labieno dedisse; qui adhuc non venerat. Delevit enim mihi omnem molestiam recentior epistola. ³²⁷_{a.} Tantum te & moneo, & rogo, ut in istis molestiis, & laboribus, & desideriiis recordere, consilium nostrum quod fuerit profectiois tuæ. Non enim commoda quædam sequebamur parva, ac mediocria. Quid enim erat, quod discessu nostro emendum putaremus? Præsidium firmissimum petebamus ex optimi, & potentissimi viri benivolentia ad omnem statum nostræ dignitatis. Plura ponuntur in spe, quam in pecuniis: reliqua ad jacturam struentur. Quare si crebro referes animum tuum ad rationem & veteris consilii nostri, & spei, facilius istos militiæ labores, ceteraque, quæ te offendunt, feres: & tamen cum voles, depones. Sed ejus rei maturitas nequedum venit, & tamen jam appropinquat. Etiam illud te admoneo, nequid ullis litteris committas; quod si prolatum sit, moleste feramus. Multa sunt, quæ ego nescire malo, quam cum aliquo periculo fieri certior. Plura ad te vacuo animo scribam, cum (ut spero) se Cicero meus belle habebit. Tu velim cures, ut sciam, quibus nos dare oporteat eas, quas ad te deinde litteras mittemus: Cæsarisne tabellariis, ut is ad te protinus mittat, an Labieni. Ubi enim isti sint Nervii, & quam longe absint, nescio. De virtute, & gravitate Cæsaris, quam in summo dolore adhibuisset, magnam ex epistola tua accepi voluptatem. Quod me institutum ad illum poëma jubes perficere; etsi distentus cum opera,

tum

rum animo sum multo magis, quoniam tamen ex epistola, quam ad te miseram, cognovit Cæsar, me aliquid esse exorsum, revertar ad institutum; idque perficiam his supplicationum otiosis diebus: quibus Messalam jam nostrum, reliquosque molestia levatos, vehementer gaudeo: eumque b. quod certum consulem cum Domitio numeraris, nihil a nostra opinione dissentitis. Ego Messalam Cæsari præstabo. Sed Memmius in adventu Cæsaris habet spem: in quo illum puto errare: hic quidem friget. Scaurum autem jampridem Pompejus abjecit. res prolatae. ad interregnum comitia adducta. Rumor dictatoris injucundus bonis: mihi etiam magis quæ loquuntur. Sed tota res & timetur, & refrigescit. Pompejus plane se negat velle: antea ipse mihi non negabat. Hirrus auctor fore videtur. O dii quam ineptus! quam se ipse amans sine rivali! Crassum Junianum, hominem mihi deditum, per me deterruit. velit, nolit, scire difficile est. Hirro tamen agente, nolle se non probabit. Aliud hoc tempore de republica nihil loquebantur. agebatur quidem certe nihil. Serrani Domestici filii funus perluctuosum fuit a. d. iix kal. Decemb. Laudavit pater scripto meo. Nunc de Milone. Pompejus ei nihil tribuit: & omnia Guttae: dicitque se perfecturum, ut in illo Cæsar incumbat. hoc horret Milo: nec injuria: & si ille dictator factus sit, pæne diffidit. Intercessorem dictaturæ si juverit manu, & præsidio suo, Pompejum metuit inimicum. si non juverit: timet, ne per vim perferatur. Ludos apparatus magnificentissimos: sic, inquam, ut nemo sumptuosiores. stulte bis, terque, non postulatus: vel quia munus magnificum dederat, vel quia facultates non erant, vel quia magister, vel quia potuerat magistrum se, non ædilem putare. Omnia fere scripsi. Cura, mi carissime frater, ut valeas.

ARGUMENTVM.

Varia de rebus publicis & domesticis perscribit.

MARCUS Q. FRATRI, S.

DE Gabinio nihil fuit faciendum istorum, quæ amantissime cogitata sunt. τότε μοι χάρις. feci summa cum

Sss 3

gra-

gravitate, ut omnes sentiunt, & summa cum lenitate, quæ feci. illum neque urfi, neque levavi. testis vehemens fui: præterea quievi. Exitum iudicii fœdum, & perniciosum levissime tuli. Quod quidem bonum mihi nunc denique redundat, ut his malis reipublicæ licentiaque audacium, qua ante rumpebar, nunc ne movear quidem. nihil est enim perditius his hominibus, his temporibus. Itaque, ex reipublica quoniam nihil jam voluptatis capi potest: cur stomacher, nescio. Litteræ me, & studia nostra, & otium, villæque delectant, maximeque pueri nostri. Angit unus Milo. sed velim finem afferat consulatus: in quo enitar non minus, quam sum enifus in nostro: tuque istinc, quod facis, adjuvabis. De quo, cætera (nisi plane vis eripuerit) recte sunt: de re familiari timeo,

Ὁ δὲ μάλιστα ἔκ' ἐπ' ἀνεκτῶς:

qui ludos H-S ccc o) comparet. cuius in hoc uno confidentiam p) & ego sustinebo, ut potero, & tu, ut possis, est tuorum nervorum. De motu temporum venientis anni, nihil te intelligere volueram domestici timoris, sed de communi reipublicæ statu: in quo etiam si nihil procuro, tamen nihil curare vix possum. Quam autem te velim cautum esse in scribendo, ex hoc conjicito, quod ego ad te ne hæc quidem scribo, quæ palam in republica turbantur, ne cuiusquam animum meæ litteræ interceptæ offendant. Quare domestica cura te levatum volo. In republica scio quam sollicitus esse soleas. Video Messalam nostrum consulem, si per interregem, sine iudicio: si per dictatorem, tamen sine periculo. odii nihil habet. Hortensii calor multum valebit. Gabinii absolutio, lex impunitatis putatur, ἐν παρρησίᾳ. De dictatore tamen actum adhuc nihil est. Pompejus abest: Appius miscet: Hirrus parat: multi intercessores b. numerantur: populus non curat: principes nolunt: ego quiesco. De mancipiis, quod mihi polliceris, valde te amo: & sum equidem, uti scribis, & Romæ, & in prædiis infrequens.

o) Suspiciatur Lambinus: ccciooo. receptum certe corruptum.

p) Idem cum F. Ursino: *inconsiderantiam*.

